

AUTONOMIJA INTEGRISANOG UNIVERZITETA I ODGOVORNOST ZA EDUKACIJU KADROVA TEHNIČKE STRUKE

Dr Savo Trifunović

Dr Savo Trifunović, vanredni profesor Mašinskog fakulteta u Kraljevu Univerziteta u Kragujevcu, rođen je 13. 06. 1958. godine. Doktorirao je 1989. godine sve na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu. Deset godina radio je u zvanju predavača docenta na Rudarsko-geološkom fakultetu u Beogradu. Radi na Mašinskom fakultetu u Kraljevu predaje Sociologiju rada na osnovnim studijama i uvodna predavanja iz Metoda organizacije naučno istraživačkog rada na posleddiplomskim studijama. Objavio je jednu studiju, jedan udžbenik, više naučnih i stručnih radova iz oblasti Sociologije rada, Sociologije morala i Sociologije sela. Učestvuje u dva naučno-istraživačka projekta koje finansira Ministarstvo za nauku, tehnologiju i razvoj Srbije.

Kategorija rada: **STRUČNI RAD**

Recezeni: Prof. dr Predrag Popović

UDK/UDC: 378.4.001

Rad primljen: 17. 03. 2004.

ADRESA:

36000 Kraljevo

Mašinski fakultet Kraljevo

Dositejeva 19

O duhu vremena(globalizacija i potreba novog organona)

Živimo u vremenu globalizacije i globalizma, vrtoglavih promena (tranzicije), nezajažljivog tehnološkog rasta po svaku cenu, (a)humanizacije čoveka i njegovog rada, koncentracije i centralizacije moći, ali i u vremenu apatije, izgubljenih moralnih kompasa, dekadencije društvenih normi, institucija, aksiološkog sistema. Opšti zahtev je naučna, moralna, institucionalna obnova, promena ponašanja i svesti.

Intenzitet i domete naučno - tehnoloških promena možemo samo slutiti. Informatička budućnost sveta rada već se nazire. Sa sigurnošću možemo tvrditi : u centru pažnje društvenih institucija i organizacija, naročito integrisanog univerziteta, moraće biti čovek, njegove potrebe, razvoj slobodne, kreativne i zdrave ličnosti demokratskih opredeljenja. Moralno zdravlje građana u civilnom društvu i zdrava životna sredina (i okolina) kao rezultanta održivog i stabilnog razvoja biće među prioritetima. Globalizacija kao rezultat intenzivnog razvoja naučno - tehnoloških snaga neumitno vodi takvim pravcima razvoja. Ne uključivanje u globalne procese *a priori* znači zaostajanje u razvoju.

Ipak, prepreke globalizaciji su: globalizam, nefleksibilnost i netransparentnost nasleđenih institucija, postojeća svest. Već sada potrebna je "hibridizacija" pa i "remont" institucija, ali i izgradnja novih institucija. I nova aksiologija. Potrebno je, takođe, re - definisanje "Novog organona" Frensisu Bejkna i mehanicističko - kartezijanske paradigme u kontekstu nove uloge i položaja čoveka u društvu i svetu rada. Jer, kako je s pravom isticao Rajt Mils u "Sociološkoj imaginaciji", rapidan i intenzivan razvoj materijalno - tehničkih i tehnoloških produkcionih snaga iskazuje se kao činilac koji doprinosi nivelaciji društvenih

suprotnosti i stabilizaciji te istorijskoj trajnosti sistema dominantno utemeljenog na privatnoj svojini, nasuprot marksističkom shvatanju da će upravo razvoj produkcionih snaga biti žarište istorijskog prevrata.

Sistemski pristup strukturalističke i funkcionalističke provenijencije integrisan sa holističko - ekološkim pristupom nameće se kao *conditio sine qua non* našeg promišljanja i razumevanja duha vremena u kom živimo, nove pozicije i uloge nauke i znanja uopšte, transparentnosti organizacije, naše percepcije autonomije integrisanog univerziteta, njegove temeljne obnove, misije i uloge u društvu i globalnim procesima. Misija univerziteta upravo je "obrazovanje mlade generacije na savremenim dostignućima nauke koja stečeno znanje primenjuje na dobrobit svog društva; razvijanje i negovanje istorijskih i kulturnih vrednosti svog društva; razvijanje i jačanje demokratskih procesa u svim sektorima života; negovanje etičkih načela u svim aspektima akademskog života".[1]

O autonomiji univerziteta

Autonomija univerziteta može se shvatiti kao: a) Smena administrativne zavisnosti putem predaje univerziteta u nadležnost autonomnih oblasti ili regionalnih vlasti. Radi se o promeni zavisnosti, a ne o samostalnosti, jer autonomija univerziteta nije sinonim principima samouprave; b) Nezavisnost u odnosu na interese profesionalnih grupa izvan univerziteta;

c) Nezavisnost od unutrašnjih faktora samog univerziteta, a koji predstavljaju konformistička, malograđanska shvatanja. Tu su i shvatanja samodovoljnosti i monopolistička shvatanja jer univerzitet ima monopol na zvanja i titule. Pravi "monopol" treba da bude znanje jer je neznanje najveća beda a najveće bogatstvo je talenat

građana; d) Autonomija je favorizovanje određenih isključivih ideologija (na levisi ili desnici) zaboravljajući da je uloga univerziteta kritičko preispitivanje svake ideologije. U suprotnom, ukidajući pravo slobode izbora može se govoriti samo o pseudoautonomiji. "Idejni pluralizam, tolerancija i saradnja među suparnicima (ne i neprijateljima), sloboda izražavanja teza i antiteza, odgovorna argumentacija - sve su to neophodne, zakonite i plodne pretpostavke ličnih i kolektivnih opredeljenja, uzete u svojoj raznovrsnosti i kontrastu. Ali, sva ta dinamika je autonomije. Nije u pitanju elitizam nego jedan od uslova progresa. Jer, autonomija univerziteta je prvenstveno sloboda pojedinaca i institucije kao osnovni smisao njihovog rada i postojanja. Ona je nezavisnost od administracije i ideologije, ali nije sloboda od centralne ili lokalne vlasti.

Nema autonomije bez odgovornosti. Autonomija univerziteta nije *nomen*. Ona je proces, obaveza, odgovornost, promocija kritičkog mišljenja. Autonomija se ne može samo koristiti. Za autonomiju se mora imati odgovornost - pred sobom, institucijom, društvom, istorijom. Autonomija od nečega znači autonomiju i odgovornost za nešto. Čini se da nije mali broj onih kojima je jasnije od čega i od koga univerzitet treba da bude autonoman nego za šta treba da bude autonoman i odgovoran.

O principu fleksibilnosti

Pored transparentnosti organizacije, diversifikacije potreba, monitoringa, evaluacije kao samo nekih od fundamentalnih principa i zadataka integrisanog univerziteta sa razvijenom departmanskom strukturom princip fleksibilnosti [3] ima naročitu istaknutost. Pod principom fleksibilnosti u edukaciji kadrova tehničke struke mi ćemo podrazumevati široku metodološku i metodičku osnovu za razumevanje, istraživanje, tumačenje i praksu savremenih globalnih promena u svetu rada i društvu. On pretpostavlja multidisciplinarnost i interdisciplinarnost u istraživanju i edukaciji. Princip fleksibilnosti mora biti osnova sistemskog pristupa kako bi se razumelo uravnotežavanje kao smisaoni cilj svakog sistema odnosno dovođenje sistema u ravnotežno stanje. Princip fleksibilnosti mora biti osnova holističkog pristupa i njegove humanističko - ekološke dimenzije i perspektive.

Princip fleksibilnosti u edukaciji kadrova tehničke struke na integrisanom univerzitetu sagledavamo kroz prizmu sistemsko - holističko - ekološkog kognitivno - metodološkog pristupa nasuprot mehanicističko - kartezijskom pristupu apostrofiranjem sledećih fundamentalnih principa:

1. Ekologizacija nasuprot deekologizaciji;
2. Unutrašnji rast i konzistentan integralni održivi i stabilan razvoj nasuprot bezgraničnom ekonomskom i tehnološkom rastu;
3. "Lake" i "čiste" tehnologije nasuprot teškim i prljavim tehnologijama;
4. Saradnja i razvijanje talenata građana nasuprot odvojenom delovanju, takmičenju i samopotvrđivanju;
5. Organsko - ekološko shvatanje nasuprot redukcionizmu;
6. Usavršavanje duha racionalizma i duha

intuicionizma(percepcija i nejasnog i nerazgovetnog) nasuprot usavršavanju samo racionalizma(jasno i razgovetno);

7. Metodološka fleksibilnost i koegzistencija nasuprot metodološkoj rezistentnosti i krutim šemama;
8. Ekološka etika(sklad s prirodom) nasuprot ekološkom amoralizmu(osvajanje osvajanje i potčinjavanje prirode);
9. Uravnotežavanje nasuprot neuravnoteženosti;
10. Delovi i celina kao dinamički sistem nasuprot "*pars pro toto*" i *vice versa*;
11. Nelinearno mišljenje nasuprot linearnom mišljenju.

O odgovornosti za edukaciju

U kontekstu odgovornosti za edukaciju kadrova tehničke struke mora se mnogo više pažnje posvetiti proučavanju i promišljanju (dez)integracije ciljeva socijalnog i ekonomskog razvoja. Departmanska struktura u okviru integrisanog univerziteta primerena je organizaciona forma za edukaciju kadrova tehničke struke na autonomnom univerzitetu. "Uvođenje departmanske strukture treba da osnaži interdisciplinarnost, konkurentnost, individualnu inicijativu i u dužem periodu vodi jačanju akademske zajednice, a pojedinci će biti podstaknuti da insistiraju na različitostima koje bi se me usobno upotpunjavale. Naravno čitava struktura univerziteta mora biti tako formirana da obezbedi fleksibilnost, efikasnost i odgovori na nove potrebe: departmani ne smeju da postanu nove organizacione jedinice sa jednim ciljem finansijskog preživljavanja, već da što efikasnije odgovore potrebama studenata i društva"[4]

Progres mora imati ljudski lik, a tehničko - tehnološke, humanističke i društvene nauke trebaju jasnije eksplicirati humanističku provenijenciju i odgovornost nasuprot vulgarnom ekonomizmu koji potencira samo i pre svega ekonomski racionalan rast u cilju stvaranja što većeg broja (i dopunskih) potrošnih dobara. Jer, u nerazvijenim zemljama moguće je ostvariti ekonomski rast bez socijalne pravde, ali ostvarenje socijalne pravde nije moguće bez ekonomskog razvoja i pozitivne individualne percepcije.[5] Čovek i njegovo dostojanstvo u radu i u mestu življenja trebaju postajati osnovne vrednosti društva, a ciljevi socijalnog razvoja, socijalne funkcije države, civilizacijska i kulturna uloga univerziteta moraju se ostvarivati kroz demokratske odnose, demokratsku organizaciju institucija i na demokratski način. Kadrovi tehničke struke moraju se "humanizirati" kako bi što bolje razumeli društvene i ljudske dimenzije procesa rada kao i društvene sredine u kojoj žive i deluju. Da bi mogli ravnopravno učestvovati u društvenom i javnom životu. Da bi mogli biti kvalifikovani "konzumenti" i kreatori kulture rada i kulturnih vrednosti jer su kadrovi tehničke struke uglavnom nepripremljeni (nedovoljno edukovani) za širi društveni i javni život. U tom kontekstu edukacija kadrova tehničke struke kao i edukacija edukatora na autonomnom integrisanom univerzitetu departmanske strukture nije više stvar naše dobre volje.[6] To je imperativ vremena u kome živimo da ne bismo promašili budućnost.

LITERATURA

- [1] Marija Bogdanović: *Moguće oblasti reforme univerziteta u Srbiji*, Zbornik Univerziteta Srbije u evropskom obrazovnom prostoru (program reforme), "Zajednica univerziteta Srbije", Beograd, 2003., str.9.
- [2] Federiko Zaragosa Major: *Sutra je uvek kasno*, "Jugoslovenska revija", Beograd, 1991., str.308 - 309.
- [3] Fritjof Kapra: *Vrijeme preokreta*, "Globus", Zagreb, 1986., str. 307 - 355.
- [4] Miroslav Veskovia, Fuada Stankovia: *Strukturne reforme - od fakulteta ka univerzitetu*, Zbornik Univerziteta Srbije u evropskom obrazovnom prostoru (program reforme), "Zajednica univerziteta Srbije", Beograd, 2003., str.27.
- [5] Savo Trifunović: *Uvod u sociologiju rada*, Mašinski fakultet Kraljevo (drugo izdanje), 2003., str. 158- 161.
- [6] Savo Trifunovic: *Ecological Crisis, Rural Development and Education for Change - Certain Aspects* (20th Biennial Conference European Rural Sociology Association 2003. "Work, Leisure and Development in Rural Europe Today"), 18 - 22. VIII 2003., Sligo, Ireland, www.sligorural.org.

REZIME : U ovom radu autor piše o duhu našeg modernog vremena i društva, o globalizaciji, naučno - tehnološkim promenama i potrebi novog metodološkog pristupa proučavanju promena u obrazovanju na univerzitetu. On takođe piše o misiji univerziteta, o potrebi sistemskog pristupa, strukturalističkog, funkcionalističkog i holističko - ekološkog pristupa.

Posle toga on piše o autonomiji univerziteta. Autonomija je proces, obaveza, odgovornost, promocija kritičkog mišljenja. Autonomija *od* je autonomija i odgovornost *za* nešto. Nema autonomije bez odgovornosti.

On takođe piše o principu fleksibilnosti u edukaciji kadrova tehničke struke na integrisanom univerzitetu i izlaže u jedanaest tačaka fundamentalne principe tog pristupa.

U četvrtom delu ovog rada autor piše o odgovornosti za edukaciju kadrova tehničke struke. U tom kontekstu piše o departmanskoj strukturi. Naročito eksplicira humanistički pristup u edukaciji kadrova tehničke struke kao imperativ našeg vremena.

KLJUČNE REČI : autonomija, univerzitet, odgovornost, fleksibilnost, edukacija, kadrovi tehničke struke.

AUTONOMY OF MERGED UNIVERSITY AND RESPONSIBILITY FOR EDUCATION OF TECHNICAL PERSONNEL

SUMMARY: In this paper the author writes about mind our modern time and society; about globalization, scientific - technological changes and alternations and about needs new methodological approach in research work changes in education on university. He writes about mission of university, about need systemic - scientific approach with structuralistic, functionalistic and holistic - ecological admission, too.

After that he writes about autonomy of university. The autonomy is process, bond, responsibility, promotion of critically thinking. Autonomy *from* is autonomy *for* something.

Author say that autonomy have not without responsibility.

He also writes about principle of flexibility in education experts of technical profession on integrited university and cite in eleven points fundamental principles of that approach.

In fourth parth of this paper author writes about responsibility for education experts of technical profession. In this context he writes about departmently structure. He explicitly emphasizes human approach in education experts of technical profession as the imperative of our time.

KEY WORDS: autonomy, university, responsibility, flexibility, education, experts of technical profession.